

STM 1994-95

**Musik av Johan Helmich Roman och hans samtida i
Lunds universitetsbibliotek.**

Av Greger Andersson

© Denna text får ej mångfaldigas eller ytterligare publiceras utan tillstånd från författaren.

Upphovsrätten till de enskilda artiklarna ägs av resp. författare och Svenska samfundet för musikforskning. Enligt svensk lagstiftning är alla slags citat tillåtna inom ramen för en vetenskaplig eller kritisk framställning utan att upphovsrättsinnehavaren behöver tillfrågas. Det är också tillåtet att göra en kopia av enskilda artiklar för personligt bruk. Däremot är det inte tillåtet att kopiera hela databasen.

Musik av Johan Helmich Roman och hans samtida i Lunds universitetsbibliotek.

Greger Andersson

Akademiska kapellet i Lund (gr. 1745) har i sin ägo tre stora 1700-talsamlingar av musikalier, samtliga nu deponerade i Lunds universitetsbibliotek: Samling Kraus, Samling Engelhardt och Samling Wenster. Kraussamlingen innehåller kapellets egen repertoar medan de två övriga är skänkta som gåvor till kapellet. Engelhardtsamlingen, som rymmer över 600 verk och verkgrupper, har sitt ursprung i Akademiska kapellet i Uppsala, uppbyggd av dess omstridde ledare Heinrich Christoph Engelhardt under åren 1727–1765. 1798 skänktes den märkligt nog till Kapellet i Lund av sonen, den i Göteborg bosatte kirurgen och arkiatern Carl Diedric Engelhardt. Dessa musikalier blev emellertid aldrig spelade av kapellet i Lund. De ansågs allt för omoderna. I samband med att samlingen inventarieförtecknades framhöll dåvarande director musices Christian Wenster (1735–1823) att:

”Denna Engelhartska donationen kommer om den får rum att läggas i samma skåp som den Krausiska samlingen, och tjena till upplysning om den gamla musiken; ty för nuvarande kapellister kan den icke begagnas till Execution.”

Ej heller Wenstersamlingen torde i någon större utsträckning ha kommit till användning inom kapellet. Huvuddelen av samlingen utgörs av äldre 1700-talsmusikalier som är sammanbragda av organisten och stadsmusikanten Christian Wenster, som var verksam i Karlshamn 1741–79 och fader till ovannämnde Christian Wenster. Sam-

1. Till Kapellet skänktes också ett antal mindre samlingar, t.ex. Saml. Barnekow (1791/92) och Samling Hierta (1792).
2. Om Engelhardt och samlingen se Ingmar Bengtsson ”Från Engelhardt till musikprocessen” (*Akademiska kapellet i Uppsala under 350 år*, 1977, s. 17ff).
3. Lunds universitetsbibliotek (LUB), Lunds universitets arkiv (LUA), Större konsistoriets protokoll, ser AI: 1798: 13/6 § 9.
4. (LUA) Räntekammaren och kontoret, E VI b 7–8, Inventeringsprotokoll och inventarieförteckningar över universitetets institutioner m.m.
5. Jfr. I. Bengtssons utsaga i *J.H. Roman och hans instrumentalmusik. Käll- och stilkritiska studier*, Uppsala 1955 (hädanefter benämnd BeRI) s. 105: ”Samling Wenster” härör från dem båda [sonen Christian och sonsonen Emanuel] och innehåller ett antal verk under Romans namn [...]”.

lingen som innehåller ca 600 musikverk/grupper överlämnades sedan etappvis till Akademiska kapellet i Lund av dennes sonson, universitetskapellmästaren Emanuel Wenster åren 1832, 1836 och 1846.⁶ Samlingen är alltså tillkommen inom tre generationer Wenster. De äldre musikalierna, dvs. huvuddelen av samlingen, har således inte något med kapellet i Lund att göra. I vad mån de yngre skikten, merendels kamarmusik anskaffade av sonen och sonsonen, har kommit till användning i kapellet är obekant. På universitetets bekostnad köpte Kapellet egna musikalien.

Både i Engelhardt- och Wenstersamlingen (i dess äldre delar) finner man musik av Johan Helmich Roman. I båda samlingarna kan man spåra förbindelser till Hovkapellet och Johan Helmich Roman.

Engelhardtsamlingen innehåller bl.a. ett drygt 15-tal sinfonior och ett tiotal vokalstycken. I fråga om kontakterna med Hovkapellet framhåller Ingmar Bengtsson att:

”En intressant omständighet – och tillkommande komplikation – är att Samling Engelhardt företer anmärkningsvärda beröringspunkter med hovkapellets och konsertverksamhetens repertoar i Stockholm på J.H. Romans tid. Detta förhållande är viktigt inte minst emedan ingen vet vart Hovkapellets Musikalien från frihetstiden tagit vägen. I Kungl. teaterns musikarkiv finns mycket litet material från tiden före dess instiftande 1773. De viktigaste nycklarna till kännedomen om repertoaren ifråga synes numera var de musikalien, som fr.o.m. 1766 kom att hamna hos sällskapet *Utile Dulci*, Roman-samlingen i Musikaliska akademins bibliotek med verk av huvudsakligen denne – samt Engelhardts samling!

Wenstersamlingen innehåller betydligt färre verk av Roman, nämligen ett par sinfonior⁷, en triosonata⁸, ”Hofintendents Romans Passions Musique”⁹ samt vokalstycken, bl.a. Davids psalmer.¹⁰ När har dessa musikalien hamnat i Wenstersamlingen? Har det såsom Bengtsson tycks ha utgått i från skett under Christian Wenster d.y. och Emanuel Wensters tid, och därmed ha anknytning till Lund, eller har musiken hamnat i samlingen genom Karlshamnsorganisten Christian Wenster d.ä.:s försorg? Eva Helenius-Öberg framhåller med rätta i sin dokumentvolym över Roman att ”När det gäller Saml. Wenster måste observeras, att avskrifter kan ha tillförts beståndet via Christian Wenster d.ä., som bevisligen haft direktkontakter med hovkapellekretsar i Stockholm”.¹¹ Med denna möjlighet tycks aldrig Ingmar Bengts-

6. LUA, Räntekammaren och kontoret, E VI b 7–8.

7. BeRI s. 104. Härtill Anna Lena Holm, *Tematisk förteckning över J.H. Romans vokalverk*, Stockholm 1994 (hädanefter benämnd HRV).

8. Bengtsson 1977, s. 26.

9. Sign C:15 (=BeRI 10, Sinfonia F-dur); sign C:10 (=BeRI 11, Sinfonia i B-dur).

10. Sign. L:42 (=BeRI 125), ingår i samlingsvolym. På fol. Ir är antecknat ”J Heurlin, Christianstad d. 27 Majii 1766”.

11. Sign. A:10 (=HRV B 20).

12. Sign Ä:2.

son ha räknat (jfr not 5). I augusti 1738 bodde Wenster, som då var organist i Kristianstad, hemma hos hovkapellisten Per Brant, som senare skulle komma att efterträda Roman som hovkapellmästare.¹⁴ Förmodligen stannade Wenster i Stockholm åtminstone fram till vårvintern 1739. Omslagen till såväl sinfonierna som Passionsmusiken och Davids psalmer är alla skrivna av Christian Wenster d.ä. med uppgivande av honom själv som ägare (possessor), och således införlivats i samlingen av denne, ej av sonen Christian Wenster d.y. Detta ger en ny belysning av förbindelsen hov(kapell) – stad; Hovkapellets repertoar har också blivit spelad i landsortsstäder som Kristianstad och Karlshamn genom en organists/stadsmusikants försorg. Wensters kontakt med Stockholm ställer för övrigt hela Wenstersamlingen i ett nytt ljus: möjligen är denna samling en lika stor fyndort, kanske till och med större, som Saml. Engelhardt när det gäller Hovkapellets repertoar under Frihetstiden.

Upphovsmännen till samlingarna Engelhardt och Wenster hade båda kontakter med hovkapellet under Romans tid. Hur förhöll det sig med Friedrich Kraus, mannen bakom den tredje stora Lundasamlingen, Saml. Kraus? Samlingen är bevisligen sammanbragd och spelad i Lund eftersom det här rör sig om den repertoar som efterhand skaffats till kapellet sedan 1740-talet. Den innehåller också musik av Johan Helmich Roman. Finner man också beträffande denna samling kontakter till Hovkapellet i Stockholm? I så fall skulle detta betyda, för att använda Ingmar Bengtsson uttryck, att man skulle finna viktiga nycklar till kännedomen om Hovkapellets repertoar under Frihetstiden inte bara i Engelhardtsamlingen och (förmodligen) i Wenstersamlingen, utan också i Kraussamlingen.

Från 1748 fram till 1779 förde kapellmästaren Friedrich Kraus en noggrann förteckning över de musikalier som anskaffades till kapellet varje år. Med en aldrig sinande energi byggde Kraus upp en imponerande samling av musikalier. Nya stycken tillkom årligen.

Med undantag för en mindre del musikstycken anskaffade på 1770-talet innehåller samlingen, som omfattar drygt 450 verk, enbart handskrifter, de flesta gjorda av Kraus. Samlingen förvaras nu såsom Akademiska kapellets deposition sammanhållen i LUB under benämningen *Samling Kraus*.

Men på vilket sätt och var fick Kraus tag på all den musik som han i vaxljusets sken satte sig att kopiera? Vilka strategier tillämpade han? Det gällde ju inte bara att finna musik, utan musik som var lämpad för ett nystartat kapell och de bestämda uppgifter som det hade. Vilket slags musik spelade kapellet under 1700-talet?

13. Eva Helenius-Öberg, *Johan Helmich Roman. Liv och verk genom samtida ögon. Dokumentens vittnesbörd*, Stockholm 1994, s. 200 f.

14. Op.cit., s. 118.

Kraus skaffar noter från Hovkapellet

I sin artikel "Musiken i Lund under 1700-talet" menar Bo Alander att det aldrig blev något av med att låna musik från hovkapellet, även om saken uppenbarligen hade förts på tal. Enligt ett kanslersbrev daterat 1756 heter det att: "Kanslern Palmstiernas anhållan hos K. Hovkapellet i Stockholm om utlåning av musikalien till Lund för avskrivning blev icke beviljad av 'Hans Excellence Hr Öfwerste-Marskalken... hälst så lång väg härifrån som Lund är...'"¹⁵.

Men i den s.k. Engeströmska samlingen på Kungliga biblioteket finns en "Upsats på de Hof Musicalier iag enligt obligation af Herr Capell-Mästaren Brandt til läns emottagit", undertecknad av Friedrich Kraus, men odaterad. Tydligen har det förekommit kontakter mellan Lund och Stockholm, och uppenbarligen har Kraus lånat ned musikalien för avskrift till Lund. Men när är detta gjort och hur förhåller sig detta till det kanslersbrev som bl.a. Alander grundar sitt påstående på?

Kontakterna med Stockholm och Hovkapellet inleddes redan på hösten 1754. Det året fick nämligen Kraus tjänstledigt ett antal veckor för att resa till sin ursprungliga hemort, Jönköping, där han bl.a. skulle reda ut dödsboet efter sin nyligen avlidna syster. Samtidigt som han i september begär denna tjänstledighet hos det akademiska konsistoriet redovisar han också planer på att resa till Stockholm med följande motivering:

"min afsigt till Stockholm ej är annan än at derstädes Fournera Academiska Capellet med Musicalier som förtjena äga, och ej kunna fås utan stor kostnad i annor händelse [...] och till så mycket säkrare vinnande af min afsigt genom bref till hans Excellence förmå dett iag genom hans Excellence nådigste föranstaltande kunde få adress till sådanne Musicalier, som kan hända ej vinnas utan genom en så hög och nådig herres besörjande".¹⁷

Kraus ville alltså att konsistoriet genom ett brev till "hans Excellence", som syftar på universitetskanslern Nils Palmstierna, skulle förmå denne att hjälpa honom att finna fram till de rätta och billiga musikalierna. Kraus säger inget närmare om var och hur, men det är alldeles uppenbart att det är hovkapellets musikalien som han har i åtanke. Ett brev skickades iväg till universitetskanslern och i sitt svar i slutet av oktober till universitetet lovar han att understödja Kraus "i hwad jag kan".

15. Bo Alander, "Musiken i Lund under 1700-talet" (*Svensk tidskrift för musikforskning* 1939), s. 135. Alander citerar kanslersbrev 27/4 1756.

16. Jfr. Helenius-Öberg, op.cit., s. 200.

17. LUA, kansliet, EVIIa:31, större konsistoriets manualhandl., skrivelsen dat. 18/9 1754.

Inte nog med att universitetet skulle få billiga och bra musikalier, det skulle också slippa att betala resan. En kammarherre Baron Gyllenkrok hade nämligen – av för mig okända skäl – lovat Kraus fri resa till Stockholm.¹⁸

Märkligt nog lämnar kanslern en synpunkt på resan som vi knappast har anledning att tänka på numera: han menade att det hade varit bättre om Kraus uppskjutit resan till sommaren, ”då han wid de långa och klara sommar-dagar kunnat beqwämt taga afskrifter af de musicalier, som här undfås kunna”.¹⁹ Det var tydligen på det här stadiet ännu inte fråga om att låna någonting med sig.

Kraus reste planenligt i väg till Stockholm och vistades där under större delen av november och en bit in i december. Kraus har med stor sannolikhet flitigt ägnat sig åt att kopiera musik. Men han hann uppenbarligen inte med så mycket som han hade önskat. I ett Memorial, daterat Stockholm den 14 november 1754, begär han hos Lunds universitet att få ersättning för utlägg ”Till Musicalier af Herr Hofintendenten Roman, Scheibe och Agrell”. Enligt kvittensen rörde det sig om klaverstycken för 32 dl smt. Den som tagit emot pengarna är Carl Meyer.²⁰ Dessutom hade Kraus ”Lätit renskrifwa tränne starkstämmige Concerter”. Med ”starkstämmig” menas förmodligen mångstämmig, dvs. att det förutom stråkstämmorna även ingick blåsare.²¹

Blev Kraus nöjd med detta eller lyckades han också få låna med sig musikalier? Ja, det fick han uppenbarligen. Så snart han kommer hem till Lund måste han nämligen skaffa notpapper och till det krävdes extrapengar. Därför skriver han till konsistoriet och begär medel för notpapper:

”Til de Hof-Musicalier, hwilcka iag medelst Eder Magnificences och Amplissimi Collegii Academici höggunstiga recommendation samt hans Excellences Illustrissimi Cancellarii nådiga försorg i Stockholm hafwer emoth qvittance fått till afskrift för Academiska Capellet hitlåna”.²²

18. LUA, AI: 52, större konsistoriets protokoll, 25/9 1754, § 15. Nämnde baron måste vara identisk med Fredrik Gustav Gyllenkrok (1724–95), Svenstorps fideikommiss, student i Lund 1738, kammarherre 1745 (G. Elgenstierna, *Den introducerade svenska adelns ättartavlor*, del III, Stockholm 1927, s. 305).

19. LUA, kansliet, EIIIA:8., kanslersbrev, skrivelsen dat. 25/10 1754, exhib. 30/10.

20. LUA, räntekammaren och kontoret, FIa:7, huvudböcker, 1754. Möjligen är denne Meyer identisk med den i Romansammanhang välkände bankmannen och notkopisten Carl Johan Meyer. Dessa klaverstycken hölls länge separat från Saml. Kraus och placerades vid tidpunkten för Kraus fränfalle in i samlingen under dess sista nummer – 461.

21. Kvittensen i universitetets kassahuvudbok (FIa:77) är daterad Stockholm 1754 och underskriven av en C.G. Forsman, en för mig obekant person.

22. EVIIa: 31; skrivelsen dat. 14/12 1754.

Vad slags musik hade då Kraus fått låna med sig ned till Lund? Den kvittens som Kraus nämner finns bevarad och den upptar följande stycken:²³

”Upsats på de hof musicalier iag enligt obligation af herr Capell Mästaren Brandt till låns emot taget, som äro till sammans 15 sinphonier:

N ^o 1.	incomplett premierviolinstämmor	Lagrosina
N ^o 2.		Latilla nyare
N ^o 3.		Araya nyare
N ^o 4.	något gammal och förr bekant	Leo nyare
N ^o 5.		Graun än nyare
N ^o 6.		Medecimo äldre
N ^o 7.		Medecimo äldre
N ^o 8.		Medecimo
N ^o 9.		Anonymo gammal
N ^o 10.		Graun nyare
N ^o 11.		Zeller något äldre
N ^o 12.		Solnitz än äldre
N ^o 13.		Zeller nyare
N ^o 14.		Medecimo äldre
N ^o 15.		Benda nyare

Utom dessa undfått en quartbok, noterne i Partitur satta, hvaruti befinnes åtskille Sinphonier likalydande med ofwanstående, utan des en del förr bekanta. Auctorerne äro dels gamla dels nyare.

Friedrich Kraus”

Några dagar senare återkommer Kraus och talar om att han gjort ett överslag och kommit fram till att det behövdes inte mindre än elva böcker notpapper. Han ber samtidigt konsistoriet att inte försumma hans önskemål, ”på det iag genast måtte göra en början at dem afskrifwa.”²⁴ Det var alltså en ivrig Kraus som så snabbt som möjligt ville börja kunna spela den nya repertoaren.

Det var emellertid inte enbart ett bekymmer att få pengar till notpapper, utan även att få tag i ett högkvalitativt notpapper. Var och en som håller Kraus avskrifter i sin hand lägger märke till det utomordentligt kraftiga papper som han använt. Bakgrunden är den att han tidigare hade fått kritik för att han enbart utnyttjat ena sidan av papperet, vilket han gjorde därför att bläcket trängde igenom papperet. Nu ville han ha ett riktigt tjockt kvalitetspapper som stod emot bläckets genomträngande förmåga så att han därmed kunde utnyttja papperets båda sidor.

23. Kungl. Biblioteket (KB), Engeströmska saml. B.VII.1.20.

24. EVIIa: 31; skrivelsen dat. 18/12 1754.

I en inlaga till konsistoriet i oktober 1755 framför Kraus att eftersom han har "en hop Musicalier under renskrifning och i hela staden man ej kan få något papper som kan räknas för fullgodt" så vill han köpa papper av en student från pappersbruket i Klippan, "som hafwer med sig ett rijs öfwer mottan godt och tjockt papper till försälgning."²⁵

Då Kraus vistades i Stockholm fick han tydiligen löfte om att få låna ytterligare noter från Hovkapellet till avskrift. I mars 1756 gjorde Kraus en påminnelse om detta löfte. Följande noterades i konsistoriets protokollsbok:

"Slutligen berättade Directeuren [Kraus] at då han uti Stockholm af Hans Excellence bekom til afskrift de noter som Capellet nu betjänt sig af en rund tid och vilka til Stockholm redan blifwit upskickade har hans Excellence Illustrissimus Cancellarius lämnat honom det nådiga löftet at så ofta Capellet har Musicalier Nödigt, och Directeuren sådant genom honom Consistorium Academ. hos Hans Excellence anmäler wil Hans Excellence utaf Kongliga Capellet i Stockholm låta nedsända deraf tilräckeligt, i anledning hwaraf Directeuren anhåller at Consistorium Acad. behagar denna hans anhållan hos Hans Excell. Illust. Cancellarium anmäla emedan Capellet icke har snart andra stycken och musicalier än dem som Capellisterna flere gånger spelt och således deraf hafwa stor nytta. Utslag: Afgår bref ti H. Ex. Ill. Canc."²⁶

Och nu skrev universitetet till kanslern och framhöll, att de noter till avskrift som kanslern hade hjälpt till att förskaffa, "redan af Capellisterne blifwit genomgångne och lärde", därför ville man nu låna ned ytterligare musicalier till Lund som Kraus och kapellisterna kunde avskrika.

Några veckor senare kom ett svar från kanslern: "Jag har inte förgätit, at, [...] söka förskaffa Academiens Capell Noter härifrån till afskrifning. Den största swårigheten för Kongl. Hof Capellet är, at kunna få utlåna Musicalierne så lång wäg: dock skal jag därwid giöra försök."

14 dagar senare begärde kanslern att få en lista på "hwad slags musicalier är nu mäst nödige för Academiens Capell, hwarpå de efter hand kunna här köpas tryckte, efter som hans Excellence Hr. Öfwerste-marskalken, på min vidare begäran, icke kan finna utväg, at få ifrån kl. hof-Capellet utlåna någre noter til afskrifning, hälst så lång wäg härifrån, som hwad är".

25. EVIIa:32, skrivelsen dat. 10/10 1755. Exhib 18/10.

26. AI:54, 11/3 1756, § 13.

En sådan önskelista sändes upp till kanslern; någon kopia av den har inte stått att finna i Lund. Hursomhelst lät kanslern hovkapellmästaren Per Brant se igenom listan, som tydligen också har lämnat synpunkter på vad som kunde vara lämpligt att skaffa till kapellet.²⁷ Dessa synpunkter eller tillägg av Brant sändes ned till Kraus, för att gå tillbaka med vändande post, ”med tillkännagifwande hwad af nämnde musicalier till Capellet ästundas.”

Men något lån för avskrift kom trots Per Brants inblandning aldrig till stånd. Strax efter meddelade nämligen kanslern att han för universitetets räkning skulle försöka upphandla de önskade noterna i London, som vid den tiden framstod som en musikens huvudstad i Europa.²⁸ Sedan hände ingenting på länge. Ett år senare återkom kanslern i ärendet:

”För den dryga Wäxel-Coursen, har jag hijttills icke wetat i London upköpa de Musicalier, som jag uti min skrifvelse til Consistorium Academicum, af d. 23 Juli 1756, lofvat til Capellet. Coursen är och ännu af samma beskaffenhet, at denna handeln, tills vidare, måste innehållas, häst Academiens Cassa är swag, och dessa Musicalier för Capellet icke ännu äro af högsta nödwändighet.”

Men inte heller detta lyckades. Några musikalien tycks aldrig ha blivit köpta i London.

I sina kontakter med hovkapellet hade Kraus helt tydligt inte bara ett gott stöd från universitetets professorer utan framförallt av den i Stockholm verksamme universitetskanslern Nils Palmstierna som utvecklade ett enastående personligt engagemang för kapellet.

Men noterna från hovkapellet kan rimligtvis inte ha blivit spelade av kapellet förrän 1755, dvs. tio år efter kapellets grundande. Vad spelade kapellet under den första 10-årsperioden? Kring denna fråga finns många oklarheter som bland annat hänger samman med dateringen av Kraussamlingens äldre delar.

Samlingens datering och äldsta musikstycken.

Först i samband med instruktionen för kapellet 1755 ålades Kraus att upprätta ett inventarium över kapellets tillhörigheter, inklusive musikalierna. Så skedde också. Med jämna mellanrum från 1755 förtecknades vad som hade blivit köpt till kapellet.

27. Johan Helmich Roman var ännu förste hovkapellmästare, men hade sedan länge lämnat Stockholm på grund av ohälsa. Under Romans bortavaro uppehöll Brant tjänsten, som han formellt övertog vid Romans frånfalle 1758.

28. I London fanns bl.a. det stora musikförlaget John Walsh.

Mot slutet av sin kapellmästartid, 1777, fick Kraus i uppdrag att sammanställa ett inventarium över kapellets hela repertoar.²⁹ I samband därmed passade han på att i en särskild uppställning i inventarieboken notera under vilket år respektive musikstycke hade anskaffats. Detta inventarium sträcker sig tillbaka 1748, dvs. det år som Kraus formellt förordnades som kapellmästare, men sju år före den tidpunkt då Kraus först blivit anmodad att förteckna kapellets tillhörigheter.³⁰ Följande 31 musikstycken finns förtecknade under åren 1748 och 1749:

1748

1. Priotchi [Brioschi, Antonio] *Sinphonia Ex D* a 4 stim
Violino primo, Violino secundo, Alto Viola con Basso dell Signore Priotschi. Ms Kraus.

2. Priotchi [Solnitz, Anton Wilhelm] *Sinphonia* a 4 stim, Violino Primo, Secundo, Alto viola con Basso dell **Medecimo** [överstruket] Priotschi. Ms Kraus.

3 Anonymo.

4. Anonymo.

5. Pallela, [Antonio] *Concerto Ex G#* a 4 stim, Flauto Traverso, Violino Primo, Violino Secondo coll Basso. Ms Kraus.

6. Breunick [Breunich] *Trio Ex D#* Violino Primo, Violino Secondo coll Basso. Ms Kraus.

7. Gravina, [Orazio] [Sonata] *Concerto Ex D#* a 5 stim, Violino Primo, Violino Secondo, Cornu Primo, Cornu secondo coll basso. Ms Kraus.

8. Schiassi [Geatano Maria] *Sinphonia Ex D#*, Violino Primo, Violino Secondo, Alto Viola coll Basso. Ms Kraus.

9. Zanj, [Alberti enl. Ms in Skma] *Sinphonia Ex D#* a 4 stim Violino Primo, Violino Secondo, Alto Viola coll Basso dell Zanj. Ms Kraus.

29. Bakgrunden till detta uppdrag var att universitetets rektor tillsammans med en professor bevistat Kraus inventering av notbeståndet. De fick då veta att enbart under sista året hade samlingarna ökat med ett värde motsvarande 200 dl smt, allt skrivet för hand av Kraus (AI:73, 26/6 1776). Antagligen har man då insett hur stort ekonomiskt värde samlingen i sin helhet representerade, varför man beordrat ett fullständigt inventarium. I juli månad året därpå uppvisade Kraus det färdigställda inventariet för konsistorium (AI:74, 8/7 1777).

30. Uppgifterna i Kraus inventarium har supplerats och korrigerats med hjälp av uppgifterna i RISM-inventeringens kartotek.

10. Zanj [Graun, Carl Heinrich], Sinfonia Ex G# = Ouverture till operan Alessandro e Poro = a 4 stim, Violino Primo, Violino Secondo, Alto Viola coll Basso del **Medecimo** [överstruket]. Ms Kraus.

11. **Lattilla** [Polazzi, Bernardo] Sinfonia Ex D# Violino Primo, Violino Secondo, Alto Viola coll Basso dell Lattilla. Ms Kraus.

12. **Araija** [Araja, Francesco] Sinfonia Ex D#, Violino Primo, Violino secondo Alto Viola coll Basso. Ms Kraus.

13. Martino [Giovanni Baptista Sammartini] Concerto Ex G# a 5 stim, Flauto Traverso, Violino Primo, Violino Secondo, Alto Viola coll Basso dell Martino. Ms Kraus.

14. Vinci [Leonardo] [Sinfonia till kantaten Le Contesa de'Numi] Concerto Ex D# a 7 stim, Violino Primo, Violino Secondo, Flauto Traverso Primo, Cornu Secondo coll Basso del Vinci. Ms Kraus.

1749

15. Hasse, Johann Adolf Concerto Ex C# [Ouverture zur Oper La Clemenza di Tito] a 6 stim, Hautbois Primo, Hautbois Secondo, Violino Primo, Violino Secondo, Alto Viola colla Basso dell Hasse. Ms Kraus.

16. Rinoldo [Rinaldo da Capua] [Sinfonia] Concerto Ex D# a 6 stim, Violino Primo, Violino Secondo, Cornu Primo, Cornu Secondo, Alto Viola coll Basso. Ms Kraus.

17. Schiassi [Geatano Maria] Concert Ex D# a 5 stim, Flauto Traverso, Violino Primo, Violino Secondo, Alto Viola coll Basso. Ms Kraus.

18. Agrell [Johan] Concerto Ex D# a 4 stim, Flauto Traverso, Violino Primo, Violino Secondo coll Basso. Ms Kraus.

19. **Logroscino**, [Nicola] Concerto Ex G# a 5 stim, Flauto Traverso, Violino Primo, Violino Secondo, Alto Viola coll Basso dell Logroscino. Ms Kraus.

20. Sollnitz [Solnitz, Anton Wilhelm] Sinfonia Ex Dis# a 4 stim, Violino Primo, Violino Secondo, Alto Viola coll Basso. Ms Kraus.

21. Rinoldo [Rinaldo da Capua] [Sinfonia] Concerto Ex D# a 8 stim, Violino Primo, Violino Secondo, Flauto Traverso Primo ou Hautbois, Flauto Traverso Secondo ou Hautbois, Cornu Primo, Cornu Secondo, Alto Viola coll Basso. Ms Kraus.

22. Bigaglia [Diogenio] Trio Ex G#, Violino Primo, Violino Secondo coll Basso dell Bigaglin. Ms Kraus.

23. Briotschi, Antonio [Sinfonia Es] Trio Ex Dis#, Violino Primo, Violino Secondo coll Basso. Ms Kraus.
24. Micco, Concerto Ex G#, a 6 stim, Flauto Traverso, Violino Primo, Violino secondo, Violino Tertjo, Violino qvarto. Ms Kraus.
25. **Benda**, [Franz] Sinphoia Ex C#, Violino Primo, Violino Secondo, Alto viola coll Basso. Ms Kraus.
26. **Zeller** [Georg Bernhard Leopold] Sinphonia Ex F#, Violino Primo, Violino Secondo, Alto Viola coll Basso. Ms Kraus.
27. **Graun**, Sinphonia Ex C# a 4 stim, Violino Primo, Violino Secondo, Alto Viola coll Basso dell Graun. Ms Kraus.
28. **Graun**, [Johann, Gottlieb] Sinphonia Ex G#, Violino Primo, Violino secondo, Alto viola coll Basso. Ms Kraus.
29. **Zeller**, G.B.L. Sinphonia Ex C#, Violino Primo, Violino Secondo, Alto Viola coll Basso. Ms Kraus.
30. **Graun**, Sinphonia Ex A#, Violino Primo, Violino Secondo, Alto Viola coll Basso. Ms Kraus.
31. Hasse [Johann Adolph] Concerto Ex F# et G# [=Ouverture till operan Siroe Rè di Persia] a 6 stim/Violino Primo, Violino Secondo, Cornu Priimo, Cornu Secondo, Alto Viola coll Basso. Ms Kraus.

Man frapperas vid en genomläsning av denna lista av hur få av tonsättarna som är bekanta och spelade i våra dagar. Det flesta av dem har försvunnit i historiens dunkel, och återfinns sällan i moderna musiklexika. Vidare kan man lägga märke till att samtliga stycken är kopierade av Kraus själv (Ms Kraus). En observation som inte är lika uppenbar är den att de flesta av musikalierna som Kraus lånade från hovkapellet 1754/55 (se Kraus "Upsats..." ovan) går att hänföra till denna lista från 1748/49. I förteckningen ovan är dessa verk markerade med fet stil. Uttrycket "Medecimo" (medesimo) som finns i Kraus "Upsats" betyder "samma", dvs. att stycket har samma tonsättare som det föregående. Om nu hovkapellets musikalien är identiska med verken i fetstil ovan, skulle det betyda att Kraus har feldaterat hela samlingen då han upprättade sitt fullständiga inventarium år 1777 med tillhörande förteckning över när varje nummer kopierats och införts i samlingen. Och så tycks det faktiskt vara. Fram till 1769 då "felet" rättas finns en felmarginal på mellan fem och sju år.

Vilket underlag Kraus har haft när han gjorde sina dateringar är obekant. Möjligen har han gjort dem direkt ur minnet. I varje fall har han inte använt sina egna inventarieförteckningar som han med jämna mellanrum gjorde från 1755 (årigen 1755–57, därefter vart femte eller sjätte år). Då skulle han ha insett sitt misstag. 1755 förtecknas nr 43 som sista stycke, medan det i inventariet från 1777 dateras till 1751. Under samma år förtecknas också de verk som i realiteten kopierades 1756. Slutligen de stycken som kopierades 1757, återfinns under år 1752 i det yngre fullständiga inventariet.³¹ Kraus kommer ifatt sig själv när han daterade musiken mellan åren 1763 och 1768 (verknr. 190–237) Inventariet från 1768 visar nämligen att samtliga dessa musikverk anskaffades just det året. Från och med 1769 stämmer alltså Kraus dateringar gjorda 1777.

Denna felaktiga datering är förklaringen till att man under år 1761 finner festmusiken till universitetets hundraårsjubileum 1768 i Kraus inventarium. Eller att de musikstycken som stadsmusikanten Ytterstedt kopierade för kapellets räkn³²ing 1758 står förtecknade under år 1752. Exempler kan naturligtvis mångfaldigas.

Den mest tänkbara förklaringen till dessa feldateringar är att Kraus minne svikit honom på gamla dar. Han måste ha sammanblandat det år, 1748, han formellt förordnades som kapellmästare med det år, 1755, då instruktionen blev färdig och han ålades att kontinuerligt förteckna de musikalier som han skaffade till kapellet.

Det blir nu naturligt att ställa sig frågan om när alla de andra verken, förtecknade under åren 1748–49 och som inte omedelbart kan hänföras till länet från hovkapellet, blev anskaffade. Förmodligen kan en del av dem ha varit identiska med de ”Sinfonier [...] i Partitur satta” som Kraus nämner sist i sin ”Upsats”. Men det stora flertalet av verken kan mycket väl ha tillhört den allra äldsta repertoaren, den som spelades mellan 1745 och 1755. I varje fall fanns det fram till och med juni 1755 enbart 43 musikverk. Det är efter 1755, då Kraus hade fått sin instruktion och därmed började få ordning på kapellet som han på allvar börjar skaffa musik till sin orkester.

Kraus musikval

Vad slags musik innehåller då det äldsta bevarade skiktet i kapellets repertoar? Först och främst kan man konstatera är det enbart är frågan om instrumentalmusik. Ser man till vilka genrer som är representerade dominerar den s.k. italienska konsertsinfonian stort, med sin karakteristiska 3-delade satsföljd: snabb – långsam – snabb. Det är under inflytande av denna sinfonia som den 4-satsiga wienklassicistiska symfonin växer fram. Konsertsinfonian och dess utveckling hängde nära samman med operasinfonian, eller operaouvertyren.

31. Inventarierna 1755–57 har sign. EVIIa:32–34.

32. LUA, räntekammaren och kontoret, FIa:81, 1758, arvodesräkning.

Det är tydligt att Kraus redan från början har haft ambitionen att skaffa den moder-naste musiken av de mest framstående tonsättarna som fanns att få. Och var skulle han få tag i den om inte i hovkapellet. Detta hade ju Johan Helmich Roman allt sedan 1720-talet byggt upp med en idoghet och systematik som i långa stycken påminner om Kraus arbete med kapellet i Lund.

Det är svårt att definiera sinfonians stil och form vid decennierna kring 1750: mångfalden var oöverskådlig. Men ett generellt drag kan pekas ut, nämligen en strä-van mot en mer homofont präglad orkestersats med en melodios och periodiserad me-lodibildning, bort från barockens polyfoni och fortpinningsteknik. Här finner vi också de första ansatserna till den s.k. sonatformen i sinfonians första sats, som sedan skulle bli typisk inte minst för Haydns och Mozarts symfonier. Till tonsättare som brukar framhållas som viktiga i denna process mot sonatformen hör Leonardo Vinci (14)³³ Rinaldo di Capua (16,21) och Giovanni B. Sammartini (13), samtliga repre-senterade i kapellets äldsta repertoar. Många av de italienska tonsättarna hade anknyt-nig till operan, särskilt den neapolitanska, och deras sinfonior var ursprungligen komponerade som operaouvertyrer, t.ex. Nicola Logroscino (19) och Antonio Pallella (5). En del av dem var verksamma norr om Italien, t.ex. neapolitanaren Francesco Ara-ja (12) som vistades i St. Petersburg 1734–59. Deras huvudsakliga kompositoriska gärning låg oftast inom operans område. I denna den äldsta av kapellets repertoar är den italienska musiken starkt företrädd. Först mot slutet av 1760-talet kom den tyska musiken att inta en mer dominerande ställning.

Bland de icke-italienska tonsättarna finner man främst tyskar, vilka dock var före-trädare för den italienska stilen. Den mest bekante, som också kan sägas representera höjdpunkten i den senneapolitanska operan, är förmodligen Johann Adolf Hasse (15, 31), som efter utbildning i Neapel huvudsakligen var verksam i Dresden. Samma ita-lienska influenser finner man hos de båda bröderna Graun i Berlin, Johann Gottlieb (28) och Carl Heinrich (10). Dessa två räknas till en grupp tonsättare vid Fredrik den stores hov i Berlin vid mitten av 1700-talet, som brukar benämnas *Berlinskolan* eller den nordtyska skolan. I den äldre repertoaren är denna grupp också representerad ge-nom Franz Benda (25). Det stora flertalet av de här nämnda tonsättarna förekommer ymnigt i kapellets repertoar en bra bit in på 1760-talet.

Vid sidan av det kompakta inslaget sinfonior finner man ett antal solokonsert för flöjt och orkester, komponerade dels av italienare, dels av en svensk, Johan Agrell. Ef-ter skolgång i Linköping och studier i Uppsala försvann denne Agrell för gott från Sverige och gjorde karriär som musiker i Tyskland. 1746 blev han stadsmusikdirektör i den ansedda och välbärgade staden Nürnberg.

33. Numren inom parentes hänför sig till verkets nummer i Kraussamlingen.

Agrell är emellertid inte den ende svenske tonsättaren i kapellets repertoar. Om vi lämnar den allra äldsta repertoaren förtecknad under kapellets två första verksamhetsår finner vi flera verk av nyssnämnde Johan Helmich Roman (se vidare nedan). Till andra svenska musiker/tonättare hör Baltzar Knölcke, verksam i Ystad och Linköping (Kraus 60), en Zetterwall (Kraus 67) och en Jonas Åman (216 m.fl.). Men det är de utländska tonsättarna som dominerar, särskilt de italienska. Starkt representerad är Antonio Vivaldi, vars verk i flera fall har bevarats i Kraussamlingen i avskrift som enda exemplar i hela världen. Förvånande är emellertid att G. Ph. Telemann och G.F. Händel är representerade med enbart ett verk vardera, en violinkonsert (73) respektive en aria ur operan *Acis och Galatea* (243).

Den italienska dominansen börjar emellertid som ovan sagts att luckras mot 1760-talets slut, då allt mer musik från vad vi numera kallar *Mannheimskolan* att införlivas i repertoaren. Främst representerad är Johann Stamitz med symfonier och en cembalokonsert (224), bl.a. med de första fyrsatsiga symfonierna med menuettsats i repertoaren (270, 273).

Vid denna tid finner vi också det första verket av J.S. Bachs son, Carl Philip Emanuel, verksam i Berlin och förknippad med Berlinskolan (Kraus 188), nämligen en konsert för cembalo och orkester. Cembalokonserten tycks ha varit populär, och förmodligen är det Kraus själv som exekverat solostämman. I samlingen finns ytterligare tre sådana konserter av den ovannämnde Agrell (223, 225, 227) samt en av den tyskfödde Rigatonsättaren Johann Gottfried Mühel (296).

Akademiska hyllningstexter till musik av Roman.

I Kraussamlingen finns flera verk av Johann Helmich Roman. Redan som nr 33 i verkförteckningen³⁴ finns *Kongelige Bilägers Musiqven utur åtskilliga Toner och för åtskilliga Instrumenter*,³⁵ dvs. den bekanta *Drottningholmsmusiken*. Av Romans instrumentalmusik finns vidare en åttastämig Concerto (154)³⁶, ett par violinkonserter (68, 75)³⁷, en violinsonat (Kraus 55)³⁸ samt en Sinfonia i G (113)³⁸ som av Bengtsson be-tecknats som dubiös.

34. 33. Roman [Johann Helmich] *Kongelige Bilägers Musiqven utur åtskilliga Toner och för åtskilliga Instrumenter* (=BeRI:2), vl 1, vl 2, vla, b, cor 1 o 2. Ms Kraus.

35. 154. Roman [Johan Helmich], Concerto Ex D a 8 stim Violino Primo, violino secondo, Cornu primo corno secondo, Alto viola coll Basso Hautbois primo, Hautbois secondo (=BeRI 25. Ms Kraus).

Finns även pukst. och hautbois d'amour.

36. 68. Roman [Johann Helmich] Concerto Ex D# a 6 stim Violino Concertino Violino Primo Ripieno Violino Primo Violino secondo Alto viola coll Basso (=BeRI 48). Ms okänd.

75. Roman [Johann Helmich] Concerto Ex Db a 7 stim Violino Concertino, Violino Primo, Violino secondo Alto viola Violino Violoncello coll Basso (=BeRI 49). Ms okänd.

37. 55. Roman, [Johann Helmich] Sonata [A] Violino solo et Basso del signr. Givano A. Roman (=BeRI 214). Ms okänd

38. 113. Anonymo [Roman ?, J.H] se BeRI, T23, nr 20.

Ett särskilt intresse tilldrar sig dock den vokalmusik som tillskrivits Roman, eftersom denna i flera fall i Lund fått nydiktade texter med anknytning till akademiska högtider. Kapellets repertoar bestod alltså inte enbart av instrumentalmusik, även om denna utgjorde den klart största delen. Vid många av de evenemang som kapellet skulle medverka krävdes även vokala inslag med orkesterackompanjering.

Av den vokalmusik som är tillskriven Roman i Saml. Kraus kan enbart ett enda enligt Anna Lena Holms förteckning hänföras till gruppen äkta (124)³⁹, de övriga må betraktas som osäkra (69, 121, 122, 127, 128, 200)⁴⁰. Fem av dessa stycken är s.k. andliga sånger, vilkas texter utgörs av psaltarpsalmer och andra bibeltexter. De två öv-

39. 124. Roman [Johan Helmich], Concerto Ex a 6 Stim, Canto Primo, Canto Alto Canto Basso, Violino Primo, Violino secondo colla Basso (=HVR 700). Ms. Kraus utom instr.st. "Befalla Herranom Tin väg..."

Av Bengtsson bedömt som tveksamt dubiöst.

40. 69. Roman [Johann Helmich] [Aria] Concerto Ex Db a 4 stim Sopprandr Violino Primo Violino secondo Basso (= HVR 805).

Org. text "Afwund afwund som mot dygden" – ny text "Löwenhjälm som Svea". Den senare plus orkesterstämmorna skrivna av Kraus. Originaltexten med klaver av annan hand. Sammanlagt med Coro del opera Adriano av Graun.

121. Roman, [Johan Helmich] [Concerto Ex Fb a 5 stim Sapprano Violino primo, Violino secondo, viola coll Basso (= HRV 810).

"The som redeliga för sig..." Ms. Kraus, utom två traverstämmer i annan tonart.

122. Roman [Johan Helmich], Concerto Ex Cb a 4 stim. Soprano Violino primo, Violino secondo[överstruket], Alto viola coll Basso (= HVR 877). Ms Kraus.

"Jag vet at min förlossare lever..."

127. Roman, [Johan Helmich], Choro dell Sign Roman. Napoli.

Kraus omslag: Concerto Ex D a 13 stim, Canto, Alto, tenoro, Basso, Violino Primo, Violino secondo, Oboe primo oboe secondo Viola Cornu Primo Cornu secondo Timpano Organo (= HVR 501). Ms okänd.

"Gud wi förbide Tina godhet..."

128. Roman [Johan Helmich], [Aria aus Cantata 1726] Concerto Ex B a 5 stim Sapprandro Violino primo, Violino secondo viola coll Basso (= HVR 818) Ms. Kraus utom instr. st. "Då aldri mörkast..." – Av Kraus använd som promotionsmusik med ny text, "Hvar svensk som..."

200. Roman, Johann Helmich

(Ps. 48:10) Concerto Ex F, "Gud wi förbide" a 12 stim, Violino primo, violino secondo, hautbois primo, hautbois secondo, Canto, alto, tenore, Basso, Cornu Primo, Cornu secondo, alto viola, Organo (= HVR 501). Ms Kraus.

riga sångerna (69, 128) har en okänd resp. världslig text, men har till skillnad från de föregående försetts med nya texter i Lund, texter som anknyter till akademiska högtidligheter.

Till de ständigt återkommande festevenemangen hörde celebrerandet av högt uppsatta personer, antingen de nu hörde till kungahuset eller hade en mer universitetsnära anknytning, som kanslerer och professorer. Musiken kunde lånas från olika håll, men texten skraddarsyddes för det speciella tillfället. De flesta sådana texter till redan existerande musik är anonyma i Kraussamlingen. Det förefaller emellertid inte orimligt att anta att Kraus själv i flera fall har författat texterna. I varje fall är det avgjort han som till musik av (sannolikt) Johan Helmich Roman skrev följande rader i samband med universitetskanslern greve Carl Gustav Löwenhielms död 1768: med försättsblad till Kraus text, sångstämman.

Löwenhielm, som Svea Känner
 Stor bland Sina Stora Männer,
 Han vår hulda Cancellair
 Nu ach! död och bland de döda!
 Men så länge världen är:
 Blir Hans Namn och Heder Kär

Musiken är en av Romans solosånger (HRV 805) vars originaltext börjar "Afwund som mot dygden rasar"⁴¹. I Kraussamlingen (69) finns denna sång i handskrift med klaverackompanjemang. Denna stämman har med all sannolikhet Kraus utgått i från när han till sin egen text gjorde ett arrangemang för stråkar, kallat *Concerto Ex Db [d-moll] /a 4/2 Stim./ Sopprandro [sic] / Violino Primo/Violino secundo/ Basso./ del Seigr [sic] Roman.* Kraus stämmaterial ligger under samma nummer i samlingen. Romans solosång är tillsammans med en lång rad andra verk exempel på musik som numera enbart blivit bevarad i Kraussamlingen; Romans solosång är ett *unicum* i Kraussamlingen.

Kraus demonstrerar här ett för den tiden vanligt arbetsätt. En redan existerande melodi anpassas till ett speciellt ändamål genom en ny text (paroditeknik) och en ny klangskrud. Melodin är välvald med sitt operadramatiska tonfall, präglad bl.a. av stora och tvära tonsprång. Formmässigt anknyter melodin också till operatraditionen genom sin tredelade da capo-form.

Akademiska kapellet deltog så gott som alltid vid promotionshögtidligheterna under Kraus tid. Vanligtvis spelade man då instrumentalmusik; endast i sällsynta fall

41. HRV 805. Stycket har inte gått att helt äkthetsbestämma till Roman, varför det förtecknas som dubiöst.

Org. text: Afwund ...

42. Kraus har även skrivit ut en flöjtstämman.

tycks en särskilt anpassad vokalmusik ha framförts. Ett sådant tillfälle gavs dock, nämligen i samband med en promotion inom den medicinska fakulteten. Till musik av Johan Helmich Roman (128) hyllades nio nyblivna doktorer med följande ordalydelse:

Hvar Svensk som äger menskiokropp,
 båd tiggare och Mathadorer
 får nu i dag förnyadt hopp,
 Nio krönas till Doctorer
 Bing Charon nu din båt vid Stranden
 åtminstone från de skånska landen,
 du näpplig någon döding ser,
 välsigna Himmel dessa männer,
 at de gie siuka lif igen.

Musiken är från en av Romans solosånger (HVR 818) som i sin tur återgår på en melodi i Romans kantat till drottning Ulrika Eleonoras födelsedag den 23 januari 1726 (HVR 603:2). Endast i Kraussamlingen finns denna melodi arrangerad för sopran och två violiner, altviolin och Basso continuo. Kraus själv har dock enbart kopierat sångstämman medan någon annan (obekant vem) skrivit instrumentalstämmorna.

Som musik till bestämda tillfällen tog alltså Kraus enligt väl etablerad praxis redan existerande melodier och försåg dem med en ny text. Dessutom byggde han ut klaverackompanjemang till ensemblebeledsagning. Vidare undersökningar i materialet kommer antagligen att visa att Kraus ej så sällan när han kopierade musik på olika sätt anpassade denna efter kapellets musikaliska skicklighet och instrumentbesättning. Större orkesterbesättningar som innehöll många stämmor har förmodligen Kraus på olika sätt reducerat för att passa kapellet. Det var bl.a. därför som Kraus fann det bäst att kopiera musiken själv, och inte som det stod i instruktionen 1755, överlåta detta arbete på kapellisterna.

En förbisedd Romansång?

Bland den musik som till speciella akademiska högtidligheter försetts med ny text finns en sång som av RISM-kommittén attribuerats till en i övrigt obekant Grönvall, (med frågetecken; Saml. Kraus 129).⁴³ Sången föreligger emellertid under detta nummer i Kraussamlingen i inte mindre än tre olika avskrifter:

a) i avskrift av Joh. Adam Jerner. Som upphovsman anges Grönvall. Textbörjan är enligt omslaget "O Jesu styrck mig denna stunden". Sångstämman saknas. Instrumen-

43. 129. [Grönvall ?], [Aria von] Sr Grönvall Tig Jesu skie nu ewig pris, Violino Primo, Violino secondo, Basso e canto solo.

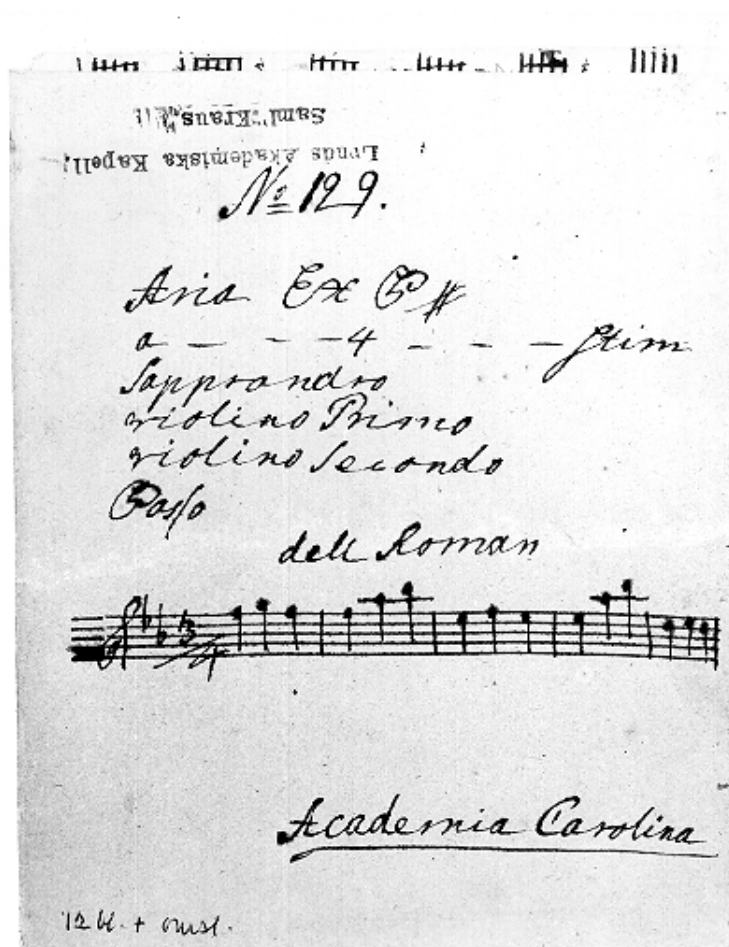
talstämmorna omfattar violin 1 och 2 samt Basso. Sången avsedd att sjungas vid nattvardsfirandet ("Canto ad commu[nionem]:");

b) i avskrift av Johannes Wänman. Som upphovsman anges Grönvall. Textbörjan: "Tig Jesu skie nu ewig pris". Stämbesättningen samma som ovan, dock saknas Basso-stämman. Sången avsedd att sjungas vid nattvardsfirandet ("Canto ad communi-on[em]:");

c) i avskrift av Friedrich Kraus. Som upphovsman anges på omslaget av Kraus själv "dell Roman"! Sångstämman innehåller två texter: "O Jesu styrck mig denna stunden", dvs. samma som ovan under a), samt en text som skrivits till ett framförande vid en professorsinstallation:

Wi ønske dig, dig Professor kiära
Wi ønska dig, Professor kiära
all lycka, glädie råke må
all sällhet ware tid från tid
all sällhet ware tid från tid
at nögde stunder blifwe blide
at nögde stunder blifw blide

Instrumentalstämmorna omfattar violin 1 och 2 och basso, och är alltså eftersom sångstämman också föreligger den mest kompletta stämuppsättningen. Därtill finns en med sångstämman unison flöjtstämma på baksidan av sångstämman; förmodligen har sången även framförts rent instrumentalt.

Omslaget till avskriften a) – c) i Kraus 129 med incipit och Romanattributering av F. Kraus (LUB).

Till samma instrumentalstämmor finns ytterligare en sångstämma i Friedrich Kraus piktur, men med annan text i annan meterklass som anpassats till den tretaktiga melodin, en sångstämma som förmodligen också var avsedd att framföras vid en professorsinstallation, :

Wälkommen värda Heders Man
din ankomst oss högt fagnar
Som lärare så högt wi kan
med lärdom du oss hägnar

e) Saml. Engelhardt 220 (text: "O Jesu styrk mig denna stunden", dvs samma text som ovan under a) och c)). Grönvall uppges vara tonsättare.

Den mest ursprungliga av alla dessa versioner är med all sannolikhet den i Johannes Wänmans avskrift (version b), vars text är nattvardspsalmen nr 21 i 1695 års psalmbok. Wänman hörde hemma i Uppsala, och hade anknytning till Akademiska kapellet därstädes⁴⁵. I Kraussamlingen finns flera avskrifter av honom, varav en (Kraus 112) är daterad i Uppsala 1747.

Version a) och e) har båda texten "O, Jesu styrck mig denna stunden", som förefaller vara en senare tillkommen pietistiskt färgad kontrafakt som också var avsedd för nattvardsfirandet. Denna text finns också i Kraus avskrift under c) till vilken han sedan fogat den första av "professorkontrafakterna", med tydligt angivande på omslaget, på vilket också finns incipit, att Roman är upphovsman.

Trots att både versionerna a) och b) ligger tillsammans med c) kan man inte ta för givet att Kraus använt någon av dessa som förlagor. Varför skulle han överhuvudtaget ha skrivit nya instrumentalstämmor om sådana redan fanns i Wänmans och Jerners avskrifter? En minst lika plausibel möjlighet är att Kraus skrivit av sången från en annan förlaga som faktiskt angav Roman som upphovsman. När han vid en senare tidpunkt (tidpunkter) fått a) och b) har han sorterat in dessa under nr 129 eftersom det var samma musik som han redan hade i egen avskrift. Stöd för denna möjlighet ges i det faktum att Kraus i sina inventarieförteckningar nämner Roman som upphovsman, inte Grönvall.

Wänman hade anknytning till Uppsala och Uppsalaproveniensen har också som tidigare nämnts Saml. Engelhardt. Man skulle således kunna tänka sig en Uppsalatradition som anför Grönvall som upphovsman.

Huruvida denna sång är komponerad av Roman eller den obekante Grönvall får dock tills vidare bli en öppen fråga. Eftersom Kraus stämmaterial med tillhörande omslag med attribuering till Roman av någon anledning ej uppmärksammades vid RISM:s genomgång och katalogisering av Lundamaterialet, blev följden att sången inte heller kom med i Anna Lena Holms verkförteckning över Romans vokalverk. Denna musik som alltså även tillskrivits Roman saknas därför i HVR.

45. Annerstedt, Claes, *Uppsala universitets historia*, band 3:2, s. 529, Uppsala 1914. Wänman där omnämnd 1752.

Summary

Music by Johan Helmich Roman and his contemporaries in the Lund University Library. The orchestra “Akademiska kapellet” in Lund is the owner of three 1700-century collections of music; the Engelhardt, Wenster and Kraus collections, which are now deposited with the Lund University Library. This article describes the connections between the “Akademiska kapellet” in Lund and the musical life in Stockholm

The second part of the article deals with one of the songs in the collection. This song exists in five different copies, in three of these the song is attributed to Grönvall, an otherwise unknown composer. In one of the copies, written by F. Kraus, the song is attributed to Roman. This attribution to Roman has been dismissed by previous researchers, a dismissal questioned by the author.